

یلدا؛ نماد آشتی و مهرورزی

آیین یلدا که در طولانی ترین شب سال، از باستان تا به امروز در میان ایرانیان پاس داشته می شود، نماد آشتی، مهرورزی و بزرگداشت نهاد خانواده است.

آیین یلدا که در طولانی ترین شب سال، از باستان تا به امروز در میان ایرانیان پاس داشته می شود، نماد آشتی، مهرورزی و بزرگداشت نهاد خانواده است.

پایان فصل پاییز و شروع زمستان میزبان طولانی ترین شب سال است؛ شبی که از گذشته تا به امروز در ایران زمین، با آیینی به نام «یلدا» بزرگ داشته می شود. در این شب که در فرهنگ ایرانی با نام «شب یلدا» شناخته می شود، اعضای خانواده و فامیل گرد هم می آیند تا غبار خستگی و کدورت را از دل بزدایند.

در شب یلدا که با خوبی ها و نعمت های بسیاری همراه است، اعضای خانواده می کوشند برای ساعاتی فارغ از دغدغه های روزمره با یکدیگر همکلام و همدل شوند؛ به همین دلیل است که بسیاری یلدا را نماد مهرورزی و بزرگداشت نهاد خانواده و بر جای مانده از آیین های باستانی ایران می دانند.

خوراکی های آیین یلدا نیز خوراکی های مخصوصی هستند که به رسم این شب در سفره ی خانواده های ایرانی می آیند. این رسم بیش از همه برای کودکان خوشایند است؛ چرا که می توانند در کنار عزیزانشان با خوردن خوراکی های خوشمزه اوقات خوبی را تجربه کنند؛ لحظاتی که خاطرات خوبی را در ذهن آنها رقم می زند.

«هندوانه» و «انار» از شناخته شده ترین خوراکی های مخصوص شب یلدا هستند که با رنگ و رخسار زیبای خود، آذین بخش سفره ی یلدایی ایرانی ها می شوند. «آجیل» که نماد سرگرمی است نیز در مراسم یلدا جای خاص خود را دارد و شیرینی شب یلدا نیز شیرین کننده ی کام خانواده ها در این شب خواهد شد.

تمامی این نیکی ها است که آیین یلدا را در ذهن هر ایرانی به یادماندنی و شیرین می سازد. آنچه اهمیت یلدا را به عنوان یک آیین باستانی برای ایرانیان از گذشته تا به امروز حفظ کرده، همین خصلت مهرورزانه و گرمی بخش آن است.

از این رو زنده نگاه داشتن آیین یلدا و آیین های باستانی مشابه که سینه به سینه از نیاکانمان به ما رسیده و می توانند وحدت بخش کانون خانواده و گرمی بخش دل هایمان باشند از اهمیت ویژه ی برخوردار است.

*** یلدا؛ پیروزی روشنایی بر تاریکی

شب یلدا یا «شب چله» بلندترین شب سال در نیم کره ی شمالی زمین است که در فاصله ی میان غروب آفتاب 30 آذر ماه تا طلوع آفتاب اول دی ماه قرار دارد و پس از آن طول روز بیشتر و طول شب کمتر می شود. این تحول در طبیعت به «انقلاب زمستانی» مشهور است.

به غیر از ایرانی ها، بسیاری از دیگر اقوام که قرابت فرهنگی با ایران دارند نیز این شب را جشن می گیرند. یلدا واژه یی «سریانی» و به معنای تولد است و به کارگیری آن برای آخرین شب پاییز اشاره به تولد خورشید دارد. چرا که از آن پس روزها طولانی تر و شب ها کوتاه تر خواهند شد.

بهره گیری بیشتر از روز و روشنایی خورشید توسط نیاکان که بنیان زندگی آنها را کشاورزی تشکیل می داد، انگیزه یی برای شادمانی در شب آخر پاییز یعنی شب یلدا بود. از آنجا که در آیین ایران باستان، اعتقاد بسیاری بر پیروزی نور و روشنایی بر تاریکی و تابش خورشید در نبرد با ظلمت و سیاهی شب وجود دارد، سپری شدن طولانی ترین شب سال، نمادی از پیروزی روز بر شب بود.

نیاکان ما در این شب تا سپیده دم بیدار می ماندند و گرد هم جمع می شدند تا با جشن و پایکوبی و خوردن خوراکی های متنوع عمر طولانی ترین شب سال را به سر آورند و شاهد بالا آمدن خورشید و پیروزی روشنایی بر تاریکی شوند.

ایرانیان گاه شب یلدا را تا دمیدن آفتاب در دامنه ی کوه های البرز به انتظار باز زاییده شدن خورشید می نشستند. برخی نیز در نیایشگاه ها به دعا و نیایش مشغول می شدند و پیروزی مهر و شکست اهریمن را از خداوند طلب می کردند.

***اهمیت حفظ آیین های باستانی

نکته ی تامل برانگیز درباره ی جشن یلدا آن است که این جشن حتی با ورود به دوران جدید و افزایش دغدغه ها و پیچیدگی های زندگی عصر مدرن، همچنان در اذهان ایرانیان زنده و شاداب باقی مانده است.

خانواده های ایرانی حتی در صورت داشتن دشواری های معیشتی، با کمترین امکانات نیز می کوشند همه ساله آیین یلدا را پاس بدارند تا این اندک بهانه ی شادی و مهرورزی نسبت به یکدیگر را از دست ندهند.

حفظ آیین های زیبا و وحدت بخش باستانی همچون آیین یلدا موضوعی است که جامعه شناسان و کارشناسان مسایل فرهنگی نیز بر آن تاکید بسیار دارند.

«محمدعلی پرغو» استاد تاریخ دانشگاه تبریز و رییس موسسه ی تاریخ و فرهنگ این دانشگاه، در گفت و گو با گروه پژوهش های خبری ایرنا، ضمن گرامی داشتن تلاش ملت ایران برای حفظ و جاودانه ساختن تمدن و فرهنگ خود گفت: حفظ آیین های باستانی در میان ایرانیان هم برای یادآوری تاریخ ایران و هم برای ایجاد فضای صمیمیت بین افراد از اهمیت زیادی برخوردار است. باید درود گفت بر ملتی که شاخصه های افتخار و شایستگی را همچنان در بین نسل ها حفظ کرده و نگه می دارد.

وی درباره ی لزوم حفظ سنت های باستانی افزود: از آنجا که در بیشتر سنت های باستانی ما، معیار، خیرخواهی، کمک و دست گیری از دیگران است، همگان موظف به حفظ آنها هستیم؛ به ویژه دانشجویان و فرهیختگان دانشگاهی موظفند این مبانی را با شکل علمی و پژوهشی به جامعه بیشتر بشناسانند.

«مصطفی اقلیما» رییس انجمن علمی مددکاران اجتماعی ایران نیز در گفت و گو با گروه پژوهش های خبری ایرنا، درباره ی اهمیت برگزاری جشن های باستانی از جمله جشن یلدا با هدف ایجاد صمیمیت و بهبود روابط خانوادگی، گفت: بررسی ها نشان داده است اینگونه جشن های باستانی مربوط به خانواده همیشه اختلاف ها را کم و همبستگی ها را بیشتر می کند. اگر توجه کنیم می بینیم که در جشن هایی همچون جشن یلدا، در جامعه چه شوق و جنب و جوشی به راه می افتد. این روز با روزهای دیگر هیچ فرقی ندارد اما از نظر فرهنگی، فکری و ذهنی برای افراد مهم است.

وی افزود: شاید تاکید بر اهمیت این روزها برای بعضی تفکرات خوشایند نباشد؛ زیرا نمی دانند که این شب ها فرصت های مغتنمی هستند برای دیدار اعضای یک خانواده با یکدیگر که شاید مدت ها از هم غافل بوده اند.

***یلدا؛ آیین مهرورزی

آیین یلدا بی شک مظهر مهرورزی و بستر زدودن کینه هاست؛ چراکه بر محوریت جمع قرار دارد. برگزاری آیین هایی چون یلدا، فرصت دست یافتن به آرامش و دور ریختن کینه ها را در اختیار افراد می گذارند.

در همین ارتباط مصطفی اقلیما در ادامه ی گفت و گو با پژوهشگر ایرنا گفت: بررسی های انجام شده، نشان می دهد، حتی مشاجره های میان همسران در این روزها کمتر می شود. در بسیاری از موارد زوج هایی که در مرز جدایی از هم قرار دارند، در شب هایی مثل شب یلدا که اعضای خانواده دور هم جمع می شوند، توانسته اند به راه حلی برای مشکل خود دست یابند و اختلاف هایشان را کنار بگذارند.

به گفته ی رییس انجمن علمی مددکاران اجتماعی ایران، در 20 درصد موارد، در ایامی چون یلدا و نوروز از طلاق ها پیشگیری شده است.

اقلیما در ادامه خاطر نشان کرد: در دوره یی که همسران دو یا سه نوبت کار می کنند و نمی توانند برای یکدیگر وقت بگذارند، اجرای آیین های کهنی چون یلدا می تواند شرایطی را فراهم آورد که این روند تغییر کند. در این روزها به طور معمول دعوا و کینه توزی کنار گذاشته می شود و اعضای خانواده می توانند بعد از پشت سر گذاشتن مشغله های روزمره، ساعاتی را برای صحبت کردن با یکدیگر بگذارند و گاهی چالش های بزرگ خانوادگی خود را حل کنند.

*** همپوشانی فرهنگ ایرانی با سنت های دینی

آیین های باستانی ایران چون آیین یلدا از آنجا که وحدت بخش بوده و بر اهمیت بنیان خانواده تاکید دارند، با سنت های رایج در فرهنگ اسلامی نزدیکی بسیاری دارند.

محمدعلی پرغو استاد تاریخ در ادامه ی گفت و گو با پژوهشگر ایرنا در این زمینه تصریح کرد: بسیاری از آیین های باستانی ما به نوعی با مبانی و اصول دینی و اعتقادی اسلام ارتباط پیدا می کنند.

وی افزود: برپایی نماز جمعه و برگزاری مراسم شب های قدر که در اسلام برای گرد هم آمدن و وحدت مسلمانان در نظر گرفته شده اند، از جمله آیین های اسلامی هستند که نزدیکی بسیاری با مبانی فرهنگ باستانی ما دارند.

به اعتقاد این استاد تاریخ، ترغیب جامعه به فرهنگ و تمدن کهن ایرانی که به نوعی با مبانی اسلامی گره خورده اند، قالب درستی است که امروزه در میان ملت بزرگ ایران به چشم می خورد.

مصطفی اقلیما نیز در خصوص نزدیکی فرهنگ های باستانی ایران با فرهنگ و سنت های اسلامی، گفت: جمع شدن اعضای خانواده کنار یکدیگر که تاکید اصلی اعیاد باستانی ما است، در دین ما نیز با عنوان صله ی ارحام مورد توجه قرار گرفته است.

*** سخن آخر

بزرگداشت آیین هایی باستانی همچون جشن یلدا همزمان با شناخت شباهت ها و نقاط تلاقی این آیین ها با سنت های اسلامی، نقش ارزنده یی در شکوفایی و بالندگی فرهنگ ایرانی- اسلامی دارد.

بی تردید ترویج سنت های شایسته ی نیاکان در میان نسل های آتی، می تواند در تحکیم بنیان های مهرورزی و استواری هر چه بیشتر نهاد خانواده تاثیرگذار باشد.

زنده نگه داشتن سنت های باستانی نیکو، چون سنت یلدا که ارمغانی برای ایرانیان از گذشته تا به امروز است، نقش ارزنده یی در پویایی فرهنگ و شادابی جامعه خواهد داشت و جامعه را از بی انگیزه بودن و خمودگی نجات خواهد داد.

برجسته شدن سنت هایی چون جشن یلدا در فرهنگ ایرانی و شناساندن شدن درست این سنت ها به نسل جوان، می تواند با بخشیدن روحیه شاد به جوانان از استقبال این نسل از فرهنگ های بیگانه برای یافتن بهانه ی شادی جلوگیری کند.

علی پرغو در این ارتباط معتقد است: باید از این فرهنگ ها آسیب شناسی به روز داشته باشیم تا برخی نتوانند به نوعی در جهت وارونه جلوه دادن تاریخ تلاش کنند. ما موظفیم با قلم ها و سخنرانی های خود یادگارهای ارزشمند فرهنگی این مرز و بوم را در کنار فرهنگ نوین ایرانی و اسلامی حفظ و پخش کنیم و اجازه ندهیم ذره یی از آن به فراموشی سپرده شود.

مصطفی اقلیما نیز در خصوص لزوم حفظ فرهنگ های ارزشمند ایرانی اظهار داشت: در شرایطی که ماشینی شدن زندگی و هسته یی شدن خانواده افراد را از هم دور کرده است، جشن هایی همچون جشن یلدا فرصت های مغتنمی هستند که باید به بهترین وجه برگزار شوند.

به گفته ی اقلیما، دولت هم می تواند در این مسیر مفید واقع شود و با ارایه ی یک تنخواه گردان در این ایام، به خانواده ها

برای تهیه ی اقلام مورد نیازشان کمک برساند.

یک جامعه بدون داشتن پشتوانه های قوی فرهنگی جامعه یی بی روح و بی ابتکار خواهد بود و به ناچار برای رفع نیازهای روحی و فرهنگی خود به کسب فرهنگ های بیگانه روی خواهد آورد.

*از:مہتاب افشین نسب (گروه پژوهش های خبری)